

Narkotikų vartojimas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų

2017 m. gruodžio 29–2018 m. vasario 25 dienomis buvo atliekamas narkotinių medžiagų vartojimo tarp pasilinksminimo vietų lankytojų tyrimas. Tyrime buvo apklausta 519 naktinio pasilinksminimo vietų lankytojų iš 27 skirtingų naktinių pasilinksminimo vietų: 9 – Vilniuje, 8 – Kaune, 6 – Klaipėdoje, 4 – Šiauliuose. Tyrimas atliktas laikantis Tarptautinio rinkos ir visuomenės tyrimų veiklos kodekso (ESOMAR, Europos viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrija). Tyrimo dalyviams buvo suteikta galimybė pildyti popierines anketas arba atsakyti į klausimus planšetiniame kompiuteryje. Tyrimo tikslas – įvertinti psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumą, šių medžiagų vartojimo paplitimą ir vartojimo įpročius tarp Lietuvos didžiųjų miestų pasilinksminimo vietų lankytojų. Šiame tyrime „pasilinksminimo vietos“ ir „naktinio pasilinksminimo vietos“ vartojamos kaip sinonimai. Tai – naktiniai klubai, barai, pabai, kurių darbo laikas tęsiasi po vidurnakčio.

Po penkerių metų pertraukos pakartotas tyrimas atskleidė pasikeitusius pasilinksminimo vietų lankytojų įpročius ir išaugusį narkotikų vartojimo paplitimą tarp šios grupės asmenų.

Rezultatai parodė, kad 69 proc. respondentų naktinio pasilinksminimo vietose lankosi kelis kartus per mėnesį ar dažniau. Statistiškai reikšmingi skirtumai yra pagal amžių (vyriausia amžiaus grupė lankosi rečiau). **Palyginti su 2013 m. tyrimo rezultatais, beveik 3 kartus išaugo kelis kartus per savaitę besilankančių naktinio pasilinksminimo vietose asmenų skaičius.**

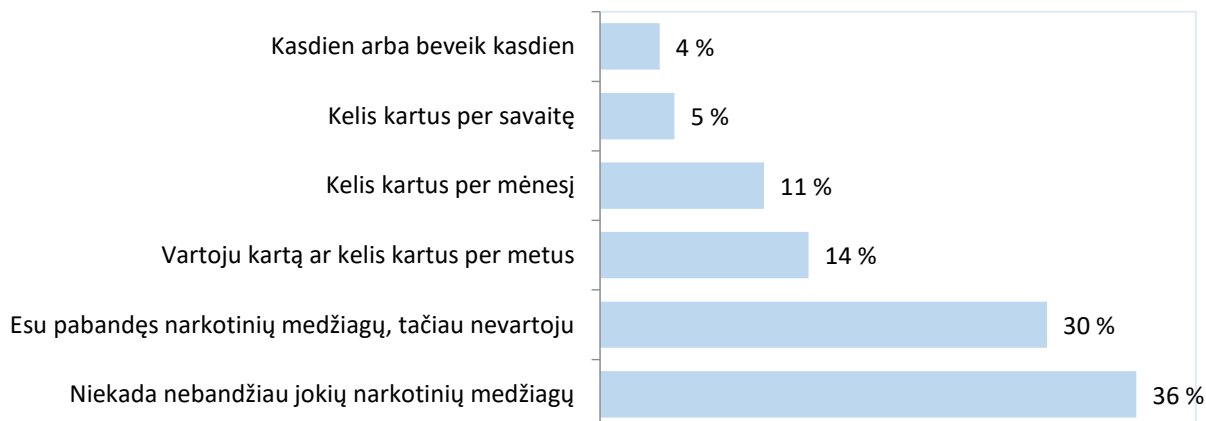
Beveik pusė respondentų (49 proc.) mano, kad gauti narkotinių medžiagų yra paprasta. Tuo tarpu bendrosios populiacijos tyrimo duomenimis, tik 9 proc. respondentų nurodė, kad jiems būtų gana lengva įsigyti narkotikų.

7 proc. pasilinksminimo vietose apklaustų respondentų nurodė, kad jiems yra tekę vartoti narkotikų ne savo noru, jiems patiems to nežinant.

36 proc. tyrime dalyvavusių respondentų nurodė, kad nėra bandę jokių draudžiamų narkotinių medžiagų. Palyginti su 2013 m. duomenimis, tokių asmenų skaičius beveik du kartus sumažėjo (2013 m. – 62 proc.).

4 proc. respondentų narkotikus vartoja „kasdien arba beveik kasdien“, 5 proc. – „kelis kartus per savaitę“, 11 proc. – „kelis kartus per mėnesį“.

1 pav. „Kaip dažnai vartojate narkotines medžiagas (įskaitant „lengvus“ narkotikus – marihuaną, kanapes ar kt.)?“ (N = 513)

Tyrimo metu respondentų buvo klausiama, ką jie yra vartoję per paskutiniąsias 24 valandas. 79 proc. tyrime dalyvavusių respondentų nurodė, kad per pastarąsias 24 valandas (L24h) buvo vartoję alkoholio, 47 proc. – tabako gaminių, 8 proc. – draudžiamų narkotinių medžiagų.

1 lentelė. Draudžiamų narkotinių medžiagų vartojimas LMP, LYP, LTP ir „nėra bandę“ pagal lytį, proc.

	Tyrimo metai	Vyrai	Moterys	Iš viso
LMP	2018	32,0	19,4	26,7
	2013	13,3	3,3	8,3
	2008	16,7	5,2	11,0
LYP	2018	45,2	32,2	39,8
	2013	28,4	11,9	20,1
	2008	32,4	14,4	23,5
LTP	2018	65,6	59,7	63,2
	2013	47,6	28,9	38,3
	2008	45,8	21,9	33,9
Nėra bandę	2018	34,4	40,3	36,8
	2013	52,4	71,1	61,7
	2008	54,2	78,1	66,1

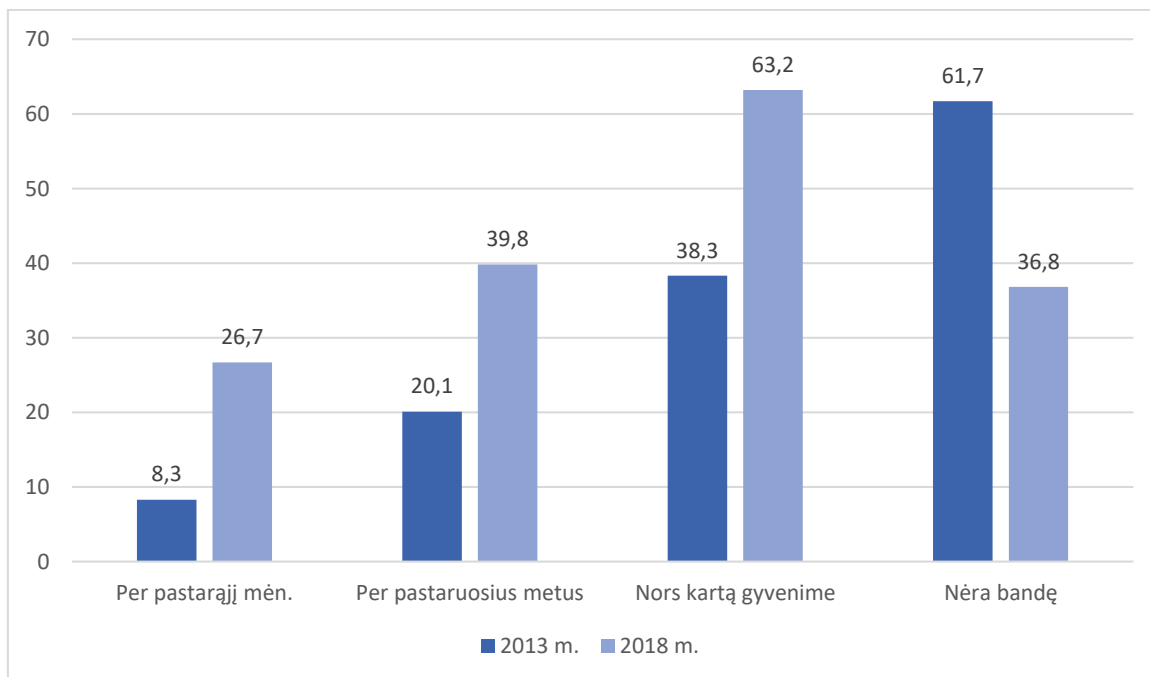
Per pastarąjį mėnesį (LMP) vyrai (32 proc.) dažniau nei moterys (19 proc.) ir jauni asmenys dažniau nei vyresni (30 m. ir daugiau) yra vartoję draudžiamų medžiagų.

Statistiškai reikšmingai skiriasi ir narkotinių medžiagų vartojimas tarp skirtingo išsilavinimo asmenų – neturintys aukštojo išsilavinimo (31 proc.) dažniau nei turintieji (23 proc.) pastarąjį mėnesį vartojo narkotinių medžiagų.

Didžiausias narkotikų vartojimas yra tarp Vilniaus (49 proc.) pasilinksminimo vietų lankytojų, mažiausias – Šiauliuose (7 proc.).

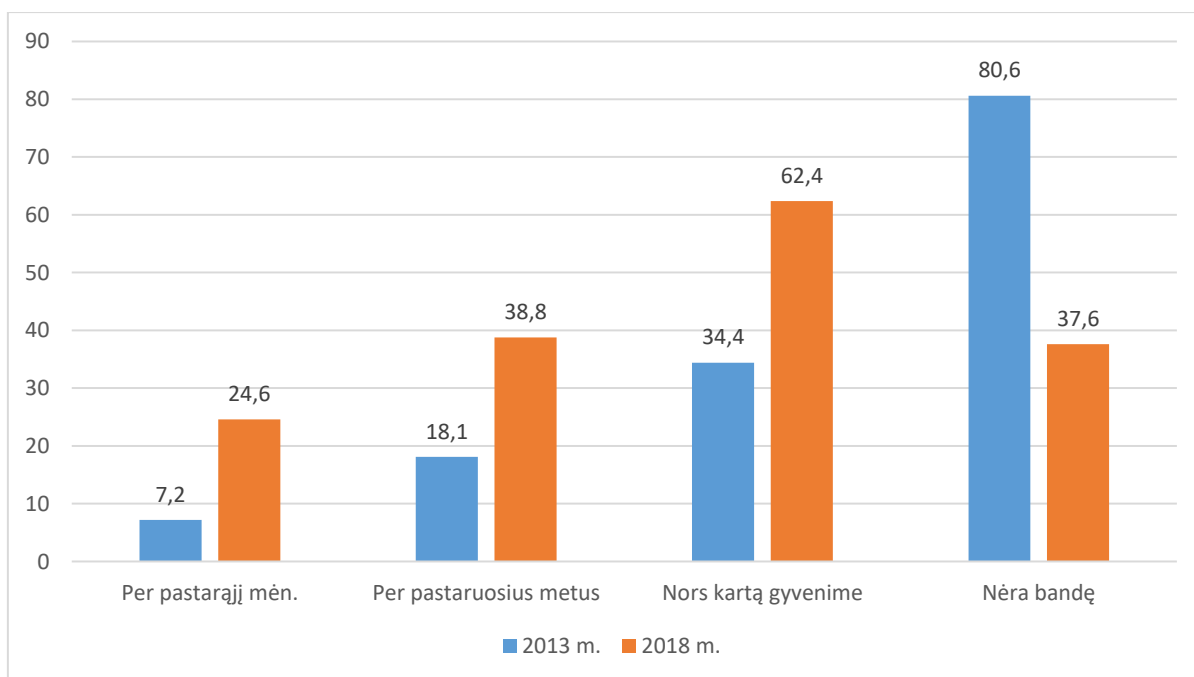
Draudžiamų narkotikų vartojimas per 5 metus tarp pasilinksminimo vietų lankytojų, nurodžiusių, kad narkotikus vartojo per pastarąjį mėnesį, išaugo 3,2 karto (nuo 8,3 proc. 2013 m. iki 26,7 proc. 2018 m.), **per paskutinį mėnesį – du kartus** (nuo 20,1 proc. 2013 m. iki 39,8 proc. 2018 m.), **o nors kartą gyvenime – 1,7 karto** (nuo 38,3 proc. 2013 m. iki 63,2 proc. 2018 m.). **Narkotikų nebandžiusių respondentų sumažėjo 1,7 karto** (nuo 62 proc. 2013 m. iki 37 proc. 2018 m.) (žr. 2 pav.).

2 pav. Narkotikų vartojimas LMP, LYP, LTP ir „nėra bandę“ 2013, 2018 m., proc.

Kanapės yra dažniausiai vartojamas narkotikas. Vienas ketvirtadalis respondentų, dalyvavusių tyrime, nurodė, kad vartojo kanapes per pastarąjį mėnesį. Dažniau kanapes vartojo 22–24 m. amžiaus respondentai. Rečiausiai kanapes vartojo 30 m. ir vyresni respondentai. Nebandę kanapių nurodė 37 procentai respondentų, iš jų dažniausiai 30 m. ir vyresni. **2018 m. respondentų, per pastarąjį mėnesį vartojusių kanapes, skaičius išaugo 3,4 karto, palyginti su 2013 m. tyrimo rezultatais. Per pastaruosius metus vartoję kanapių nurodė 39 proc. apklaustųjų ir tai yra 2,1 karto daugiau nei 2013 m. (18,1 proc.). Nors kartą gyvenime kanapes vartojo 63 proc. respondentų, t. y. 1,8 karto daugiau nei 2013 m. (34,4 proc.) (žr. 3 pav.).**

3 pav. Kanapių vartojimas LMP, LYP, LTP ir „nėra bandę“ 2013, 2018 m., proc.

2018 m. tyrimas atskleidė, kad ekstazis (MDMA) yra antras populiariausias narkotikas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų. Šią medžiagą vartojo 6,9 proc. respondentų per pastarąjį mėnesį, 15,2 proc. – per pastaruosius metus ir 22,4 proc. – nors kartą gyvenime. Palyginti su 2013 m. apklausos rezultatais, LSD populiarumas išaugo 11,5 karto tarp respondentų, nurodžiusių, kad vartojo šią medžiagą per pastarąjį mėnesį. Amfetaminas ar metamfetaminas ir kokainas yra vienodai dažnai vartojami narkotikai tarp pasilinksminimo vietų lankytojų. Jų populiarumas augo 4,7 ir 3,6 kartus. Respondentai taip pat nurodė vartojantys sintetinius kanabinoidus, LSD, haliucinogeninius grybus, lakiąsias medžiagas, katinonus, ketaminus.

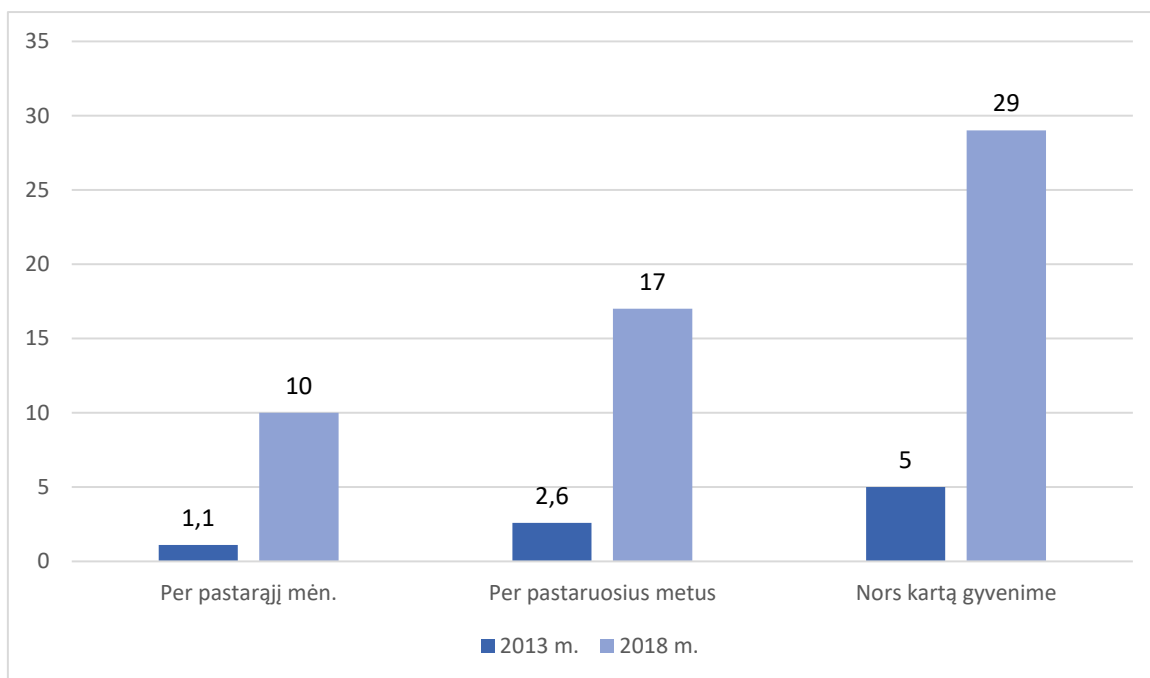
2 lentelė. Draudžiamų narkotinių medžiagų vartojimo dažnumas pagal narkotikų rūšį (LMP, LYP, LTP, „nėra bandę“, 2018 m.), proc.

	LMP	LYP	LTP	Nėra bandę
Kanapės, „žolė“, marihuana, hašišas	25,0	39,1	62,8	37,2
Ekstazis (MDMA)	6,9	15,2	22,4	77,6
Amfetaminas ar metamfetaminas	5,2	12,1	20,0	80,0
Kokainas ar krekas	5,4	11,6	19,7	80,3
Sintetiniai kanabinoidai („spice“, „chimké“, „prūch“)	1,7	5,2	16,2	83,8
LSD („rūgštis“, „markė“, „tripas“, „dots“, „niuchas“)	1,2	8,1	14,6	85,4
Haliucinogeniniai grybai (DMT, magiškieji grybai, „šrumai“, „grybai“)	0,8	6,9	13,7	86,3
Lakiosios medžiagos („Bazas“, „Poppers’as“, „eterinis aliejus“, „rush“)	0,6	1,0	7,1	92,9
Katinonai („vonios druskos“, „markutės“, „mex“, M1, „miau“, „alfa“, „flaka“)	0,2	1,5	4,2	95,8
Ketaminai (super K, vitaminas K, angelo migla, dramblio narkotikas, rūkas, kiaulė)	0,2	1,2	2,5	97,5
Benzodiazepinai (BZD, „benzos“, „blue bomb“, „nerve pills“)	1,0	1,9	2,7	97,3
GBL/GHB (gomka, oksas, oksikas, „butiratas“, „magic cleaner“, „liquid ekstazy“)	0,0	0,8	1,3	98,7
Barbitūratai („Barbos“, amobarbitalis, pentobarbitalis, sekobarbitalis)	0,0	0,2	0,8	99,2
Metadonas	0,0	0,0	0,8	99,2
Heroinas	0,0	0,2	0,4	99,6
Fentaniliai („sintetinis heroinas“, „china white“, „pink“)	0,0	0,0	0,2	99,8

Sureitinguota pagal „nėra bandę“ duomenų didėjimo tvarka.

Smarkiai išaugo kelis narkotikus iš karto vartojančių asmenų skaičius. Net 10 proc. respondentų nurodė, kad maišė kelis narkotikus per pastarąjį mėnesį, tuo tarpu 2013 m. – tik 1,1 proc. Vartojimo paplitimo per pastaruosius metus rodiklis išaugo 6,5 karto – nuo 2,6 proc. 2013 m. iki 17 proc. 2018 m. Nors kartą gyvenime maišiusių kelis narkotikus vienu metu respondentų skaičius išaugo 5,8 karto – nuo 5 proc. 2013 m. iki 29 proc. 2018 m. (žr. 4 pav.).

4 pav. Kelių narkotikų vartojimas LMP, LYP, LTP 2013, 2018 m., proc.

Pasilinksminimo vietų lankytojai 2018 m., palyginti su 2013 m., daug dažniau maišė narkotikus su alkoholiu: per paskutinį mėnesį vartojimo paplitimo rodiklis išaugo 5,3 karto, per paskutiniuosius metus – 4,5 karto, nors kartą gyvenime – 2,8 karto.

Respondentai nurodė, kad narkotikus dažniausiai vartoja „draugų ir pažįstamų vakarėliuose“ (57 proc.). Antra pagal dažnumą vieta yra „naktinio pasilinksminimo vietos“ (38 proc.). Narkotikai vartojami „įvairiuose muzikos festivaliuose“ (32 proc.), „būnant užsienio šalyse“ (30 proc.), „būnant vienam“ (19 proc.). 13 proc. respondentų „vieta, kur vartoti narkotikus, nėra svarbi“.

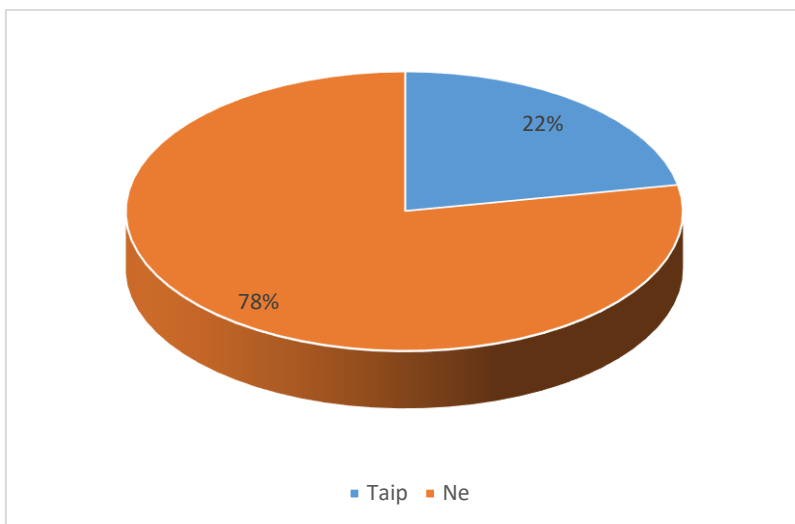
Narkotinių medžiagų vartojimas statistiškai reikšmingai skiriasi pagal amžių ir pagal miestą. Kuo jaunesnis amžius, tuo narkotinių medžiagų vartojimas didesnis tiek „draugų vakarėliuose“, tiek „naktinio pasilinksminimo vietose“.

Mažiausiai narkotinių medžiagų vartojama naktinio pasilinksminimo vietose Šiauliuose. „Draugų vakarėliuose“ vartoti narkotines medžiagas labiau būdinga Kauno ir Šiaulių gyventojams, o Vilniaus gyventojams populiari vieta yra ir „naktinio pasilinksminimo vietos“.

Dažniausiai narkotinės medžiagos, kaip nurodė apklausos dalyviai, yra gaunamos „iš draugų“ (41 proc.) ar „narkotikų prekeivių“ (29 proc.). Mažiau įsigyjama naktinio pasilinksminimo vietose (12 proc.) ar perkama internetu (2 proc.).

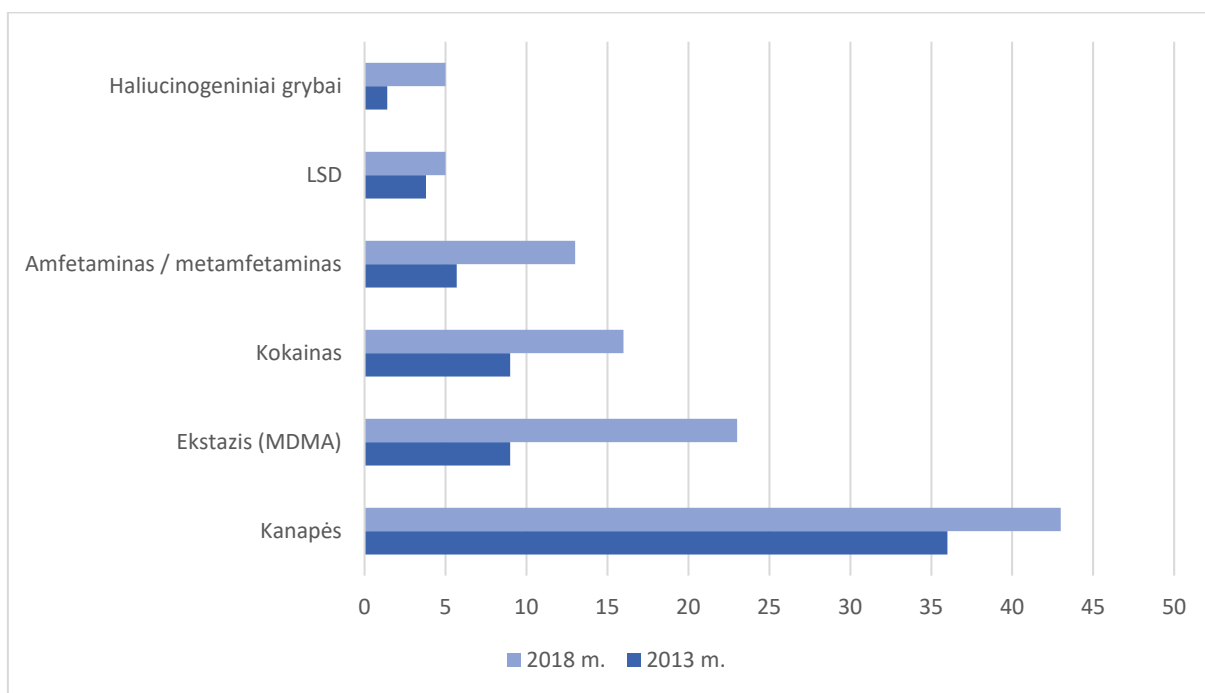
Penktadaliui asmenų, kurie yra bandę narkotinių medžiagų, yra tekę vairuoti apsvaigus nuo narkotinių medžiagų (5 pav.).

5 pav. Asmenų, vairavusių apsvaigus nuo narkotikų, dalis, proc.

81 proc. respondentų, bent kartą vartoję kokį nors draudžiamą narkotiką, nurodė, kad jiems yra tekę vartoti narkotikus pasilinksminimo vietose. Dažniausiai vartojamos kanapės (43 proc.), ekstazis (23 proc.), kokainas (16 proc.), amfetaminas / metamfetaminas (13 proc.), LSD ir haliucinogeniniai grybai (5 proc.) (žr. 6 pav.).

6 pav. Narkotikų vartojimas pasilinksminimo vietose 2013 ir 2018 m.

Procentas nuo respondentų, kurie yra vartoję narkotikų.

2018 m. tyrimo rezultatai atskleidė, kad, lyginant amžiaus grupes, kokainas yra mažiau populiarus jauniausiojo amžiaus (18–21 m.) grupėje. Kanapes ir ekstazį dažniau vartojo aukštojo išsilavinimo neturintys asmenys. Didesnes pajamas gaunantys asmenys naktinio pasilinksminimo vietose dažniau vartojo kokainą (skirtumas statistiškai reikšmingas).

Rezultatai rodo, kad 2018 m., palyginti su 2013 m., narkotikų vartojimas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų kai kuriais atvejais augo net 6 kartus. **Išaugęs narkotikų vartojimas pasilinksminimo vietose, kelių narkotikų maišymas, maišymas su alkoholiu kelia didelę riziką vis daugiau asmenų sveikatai ir net jų gyvybei.** Norint

sumažinti galimą žalą, būtina taikyti prevencines priemones pasilinksminimo vietose šios tikslinės grupės asmenims.

Narkotikų vartojimo paplitimas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų per pastaruosius 5 metus sparčiai augo. Šį pokytį galėjo nulemti jaunų asmenų liberalėjantis požiūris į narkotikų vartojimą ir globalizacijos procesai. Daug jaunų asmenų vyksta studijuoti ir dirbti į šalis, kuriose narkotikų vartojimas yra labiau paplitęs, pavyzdžiui, Didžiąją Britaniją, Ispaniją, Vokietiją, kitas Europos šalis, ir šiuos įpročius parsiveža į Lietuvą. 30 proc. respondentų nurodė, kad narkotikus vartojo būtent užsienio šalyje. Dėl įvairių internetinių portalų ir socialinių tinklų narkotikų rinka tapo atviresnė ir šios medžiagos tapo prieinamesnės, o tai taip pat galėjo nulemti tyrimo rezultatus. 49 proc. respondentų mano, kad narkotikų gauti yra paprasta. Šie pokyčiai galėjo turėti įtakos narkotikų vartojimo paplitimo augimui tarp pasilinksminimo vietų lankytojų.